

For i sandhed at kunne hjælpe en anden, må jeg forstå mere end han, men dog vel først og fremmest forstå det, han forstår. Når jeg ikke gør det, så hjælper min mere-forståen ham slet ikke.

Vil jeg alligevel gøre min mere-forståen gældende, så er det, fordi jeg er forfængelig eller stolt, så jeg i grunden, i stedet for at gavne ham, egentlig vil beundres af ham.

Men al sand hjælpen begynder med en ydmygelse; hjælperen må først ydmyge sig under den, han vil hjælpe og herved forstå, at det at hjælpe, er ikke det at herske, men det at tjene, at det at hjælpe ikke er, at være den herskesygeste, men den tålmodigste, at det at hjælpe er villighed til, indtil videre, at finde sig i at have uret, og i ikke at forstå hvad den anden forstår.

Tag et menneske i lidenskab, lad det være så, at han virkelig har uret, dersom du ikke kan begynde således med ham, at det ser ud som var det ham, der skulle belære dig, og dersom du ikke kan gøre dette således, at han, der utålmodigt ikke vil høre et ord af dig, med tilfredsstillelse finder i dig en velvillig og opmærksom tilhører: Kan du ikke det, så kan du heller ikke hjælpe ham.

Tag en forelsket, der blev ulykkelig i elskov, antag, at det virkelig er uforsvarligt, ugudeligt, ukristeligt, som han hengiver sig i sin lidenskab – dersom du ikke kan begynde således med ham, at han finder en sand lindring i, at tale med dig om sin lidelse, således, at du, i hvad du tilføjer hans lidelse betræffende, næsten beriger ham med digterisk opfattelse, du, som dog ikke er i den lidenskab og netop vil have ham bort fra den: Kan du ikke det, så kan du heller ikke hjælpe ham; han lukker sig for dig, han lukker sig inde i sit inderste, og så belærer du kun for ham.

Du skal måske ved personlig magt kunne tvinge ham til at tilstå dig, at han har uret: O, kære, i næste øjeblik lister han sig om ad en anden, en hemmelig vej til stævne med den skjulte lidenskab, efter hvilken han nu kun længes desto mere, ja, han næsten er blevet bange for, om den skulle have tabt noget af sin forføreriske hede, thi nu har du ved din adfærd hjulpet ham til at blive end en gang forelsket, nemlig i sin ulykkelige lidenskab, og så belærer du kun!

Således også i forhold til det at blive kristen, antaget, at det er en indbildning med de mange i kristenheden, som kalder sig kristne. Fordøm det æstetiskes trylleri, nu, der har været tider, hvor det derved skulle være lykkedes dig at tvinge menneskene, ja, hvortil, til i deres stille sind med lønlig lidenskab, at elske hint trylleri end mere sværmerisk.

Nej, lad det komme frem, og du alvorlige, strenge mand, husk på, at kan du ikke ydmyge dig, så er du heller ikke den alvorlige – du være den forundrede tilhører, der sidder og hører hvad der glæder hint andet menneske, hvem det endnu mere glæder, at du hører således; men glem så for alt ikke et 'mente', som du har, at det er det religiøse, du skal have frem.

Eller formår du det, vel, så fremstil du det æstetiske med alt dets trylleri, fængsle om muligt det andet menneske, fremstil det med den art lidenskabelighed, hvorved det just tiltaler ham, overgivent for den overgivne, tungsindigt for den tungsindige, vittigt for den vittige o.s.v., men glem for alt ikke et, menten, som du har, at det er det religiøse, der skal frem; gør det kun, frygt ikke for at gøre det, thi sandelig det lader sig kun gøre i megen frygt og bæven.

Kan du gøre det, kan du ganske nøjagtigt finde det sted, hvor den anden er, og begynde der, så kan du måske have held til at føre ham hen til det sted, hvor du er.

Thi det at være lærer, det er ikke at sige: Sådan er det, ej heller er det at give lektie for og deslige, nej, det at være lærer er i sandhed, at være den lærende.

Undervisningen begynder med, at du, læreren, lærer af den lærende, sætter dig ind i hvad han har forstået, og hvordan han har forstået det, hvis du selv ikke før har forstået det, eller at du, hvis du har forstået det, ligesom lader ham overhøre dig, at han kan være sikker på du kan dit: Dette er indledningen, så kan der begyndes i en anden forstand.

Det er derfor en indvending, jeg bestandigt i mit stille sind har gjort mod et vist parti af ortodokse her, at de slutter sig sammen i en lille kreds, bestyrke hinanden i, at de er de eneste kristne – og så ikke vide, at gøre andet med hele kristenheden end at forsikre, at de ikke er kristne.

Er det sandt, at der i kristenheden virkelig kun er så få sande kristne, så er i sig selv disse forpligtede til at være missionærer, om en missionær end altid i kristenheden vil se anderledes ud end i hedenskabet.

Man vil se, at denne indvending ganske rigtigt kommer bagfra; thi den går ud fra den indrømmelse eller antagelse, at disse ortodokse virkelig er sande kristne, de eneste sande kristne i kristenheden.

Altså, den religiøse forfatter, hvis total-tanke er det, at blive kristen, han begynder i kristenheden rigtigt med, at være æstetisk forfatter. Lad det et øjeblik være uafgjort, om kristenheden er et uhyre sansebedrag, om det er en indbildning med de mange, der kalde sig kristne, lad det modsatte være antaget: Nu vel, så er denne begynden en overflødighed, beregnet på et noget, som ikke er til, men den gør ingen skade.